

Cuprins

<i>Cîteva cuvinte asupra acestei cărți</i>	7
--	---

Zorba și catedrala

Catedrala	13
În lume sînt cel puțin vreo două Români.	15
Supremația bîtei față de ciomag, par sau rețevei	18
Călători români prin țări străine.	21
Iașii la 1830, Bucureștii la 2003.	24
Moștenitorii Balcanilor.	27
Puterea obiectelor și slăbiciunile noastre.	30
Oameni priviți din turn	33
Călătorie cu poștalionul	36
Europa din spatele Bisericii Negre	39
O problemă cu zidarii.	42
De la Tecuci la Arcul de Triumf	45
Generozitatea Monarhului	48
Copiii unui Dumnezeu mai mic	52
Mîna prințului	55
Războiul lui Mengheris Ferenc cu justiția planetară.	60
Trădarea lui Zorba.	63
Nici neoliticul nu mai e ce-a fost	66
Lume, viață & istorie.	69
Ziua în care mi-am plătit impozitul.	72

François la Techirghiol	75
Ceilalți	78
Visul	81
Brașovul, în Apus	84
Amărăciunea pelerinului	87
Ultima bătălie a stegarului Berger	90
Neliniștile cailor	93
Lână & mătase	96
Mestecenii și adevărul	99
Începutul pământului și sfârșitul copilăriei	102
O poveste industrială	105
Ulysse la București	108
Pantelică	111
Minunile estului sălbatic	114
Despre lene, despre foloasele și neajunsurile ei	116
Despre delațtune	118
De ce au dispărut cojocarii	120
Diminețile unui fanariot	123
„Secreturi pentru roduri și pentru flori”	126
Arta de a fi frumos	129
Edificiul femeii	132
Învățăături mintuitoare	135
Grâu și visuri	138
Souvenire	141
Conversațiunea	144
O scrisoare de dragoste	147
Planul lui Baumer	150
Toamna birocrăției	153
Colonia tăcerii	156
Zorba	159

În căutarea poporului pierdut

Intuiția, învățătorul și Dumnezeu	165
Asediul	167
Poveste din ținuturile lui Roș Împărat	170
Oaia și partidul	173
Grădina îngerilor	175
Ochiul de sticlă	178
Riscurile poeziei	181
Moartea în lagăr	183
Sacii albaștri ai martirilor (fragmente de jurnal)	186
Patru coșulețe de piine (fragmente de jurnal)	189
Viața și moartea la Aiud	192
Caietul Denisei	195
Mă numesc Alexandru	198
Pericolul social	204
Averea unui martir	208
Procesul comunismului	211
Procesele mele	214
Scrisoarea	219
Șeful Securității, de la Jilava la Virtutea Militară	223
O cale de a muri	228
Cum a ucis seceta orice boare de vînt	231
Popescu, de la Securitate	234
Povestea adevărată a lui Aurel	237
Alt Aurel. Bunicul lui Szervatius	240
Oasele îngerilor	244
Templul proștilor	247
Correspondența Secretă	252
Micul funcționar și capcanele memoriei	257
Securea	261
Izabelă	264

Nedumeririle unui gropar	268
Întrecere socialistă la Securitate	272
Anii '80	275
O dovadă.....	278
Cronica unui sfârșit de sistem sau cum să redevenim oameni vii.....	281
Noapte de Sînziene pe Dealul Crucii.....	285
Cine intra în partid.....	290
Cum a abuzat-o Contextul pe Relevanță	292
Bazele muncii de Securitate.....	295
Fericirea de a găsi un mort	300
Periprava, 26 iulie 2016	304
Securitatea față cu revoluția (filă de istorie)	308
Raiul lui Șuşman	311
Sub un cer violet. Istoria lui Teodor, zis Petrea al Icoanelor, și a fratelui său Avisalon	316
Insula.....	322
Orbirea	325
Casa Popoului. O poveste adevărată.....	328
România lor	331
Moșierii în căruță și capitaliștii pe bicicletă	334
Istoria, fată-n casă a politiciii	340
2018.....	343

Marius OPREA

STUDIU DE FEZABILITATE
PENTRU MÎNTUIRE

101 povestiri despre România

Planul lui Baumer

La „5 ale lui martie 1830, supt no. 1689”, generalul Pavel Kiseleff, guvernatorul Bucureștiului, aflat atunci sub ocupație țaristă, orînduia „o comisie într-adins pentru îndreptarea și înfrumusețarea” capitalei valahe. „Prezdent” a fost numit biv-vel logofătul Alexandru Filipescu, iar ca membri, inginerul genist Baumer, vel-aga Costache Cantacuzino și vornicul Barbu Știrbei. În următorii trei ani, sub atenta supraveghere a lui Kiseleff, această comisie a trecut la igienizarea și modernizarea orașului care pînă atunci se „dezvoltase” fără nici un fel de noimă și regulă, „întinderea Bucureștilor fiind mult mai mare decît numărul poporenilor săi”. Așa că „de acum înainte – hotărăște comisia, nu mult după înființarea ei – va fi poprit fiecare de a face orice zidire sau clădire, afară de coprinsul cel de acum”, ale cărui semne de hotar au fost riguros stabilite, așezîndu-se și zece bariere la intrările orașului. Toate acestea au fost cuprinse într-un „Regulament pentru starea sănătății și paza bunei orînduieli în politia Bucureștilor” (*politie* venind din grecescul *polis*, denumind generic orașul), care prevedea „dregerea tuturor ulițelor, așternerea lor cu piatră și curățirea Dîmboviții”, ca și măsuri „pentru curățenia și altele ce privesc la sănătatea orășanilor”. Este, practic, certificatul de naștere al Bucureștiului modern, din ceea ce era pe atunci mai degrabă o adunătură de case din chirpici, dominate de Curtea Domnească, de Dealul Mitropoliei, mînăstirile Mihai Vodă și Cotroceni, cît și de unele curți boierești. Acest „plan urbanistic zonal”, cum denumim astăzi documentațiile similare, a fost întocmit „spre a să înfrumuseța orașul

Bucureștilor și a să asemăna cu celelalte orașe ale Europei”, după cum își doreau autorii Regulamentului.

Dar distanța era mare – nu doar în stînjeni, cît mai ales în timp. „O dungă brun roșatică sau neagră sau trandafirie pe verdele uniform al pășunilor. Cîteva turnuri, o clopotniță, acoperișuri profilindu-se la orizont.” Este descrierea unui oraș din nordul european, la mijlocul veacului al XVII-lea. De departe, și Bucureștiul arăta la fel. Numai că, odată intrat în oraș, fie pe Drumul Pantelimonului, dinspre Tîrgul de Afară, pe Dudești, Calea Tîrgoviștii sau pe podurile de la Ștefan Vodă, Mogoșoaiei ori cel al Calicilor, se ajungea pe atunci în mahalalele sordide ale orașului: case rare, „multe locuri pierdute, îngrădiri mari de curți sau grădini fără nici un folos și multe locuri slobode, fără nici o trebuință, unde fiecare aruncă gunoaietele”, după cum se arăta într-o „băgare de seamă” care încheia Regulamentul sus-amintit din 1830. Eram încă departe: către 1650, majoritatea drumurilor din orașele din Țările de Jos erau deja pavate și „fiecare gospodină spală ea însăși sau pune să se spele trotuarul și porțiunea de pavaj din fața casei”, chiar și cu peria sau, în cel mai rău caz, locul e presărat cu nisip fin – după cum sînt descrise, de pildă, orașele olandeze din vremea lui Rembrandt. Bucureștiul guvernatorului Kiseleff se afla deci în fața unei mari provocări: cum să transformi casele și grădinile în neorînduială ale capitalei valahe într-un oraș? Ideea, pe cît de simplă, pe atît de ingenioasă, a funcționat: prin mahalale au fost trase „drumuri largi și puse pe linie, fără a se abate, decît numai unde va fi vreo zidire deosebită”. Proprietarii „câscioarelor” aflate în cale le-au vîndut „pe seama orașului”, iar „particularii” au fost îndemnați să-și zidească case și să-și împrejmuiască curți numai pe aceste aliniamente, la marginea cărora urmau a se planta copaci, așa încît „să închipuiască aleiuri, aceste ulițe arătînd o priveală frumoasă și mulțumitoare” și îndemnîndu-i pe mulți „a-și face lăcuința acolo”. „Și așa – încheia acea «băgare de seamă» – după o curgere de vreme, orașul să va afla mutat în acele mahalale și soarta Bucureștilor să va asemăna cu soarta tuturor orașelor

Europei, unde cetatea ce să zice veche este cea mai urită vedere, în vreme ce cetatea cea nouă arată o frumusețe deosebită, un aer folositor, mulțumire și sănătate celor ce locuiesc într-însa”.

Regulamentul alcătuit din îndrumarea generalului rus Kiseleff i-a adus acestuia chiar recunoștința posterității, prin atribuirea numelui său uneia dintre cele mai cunoscute artere din oraș, în vreme ce adevărații săi autori au fost uitați. Schimbarea a atins nu doar fața orașului, ci și mentalitatea locuitorilor săi într-atît, încît ei înșiși au început a înainta „plecate jalbe”, nu numai pentru a se plînge de vecini călcători de hotar ori pentru obținerea de ajutoare sau scutiri de taxe, din cauza secetei și a molimelor ori în alte pricini, ci și pentru „folosul întregii obști”. Această schimbare a venit parcă peste noapte. Deja la 6 februarie 1831, cînd abia se uscaser cerneala pe noile reglementări, locuitorii „ot mahalaoa Popescului” din cuprinsul „politiei” Bucureștilor înainta către „domnul ghenăral leitănant și a feluri dă orduri cavaler Pavel Dimitrievici Kisileff” o „plecată jalbă” prin care se cerea strămutarea abatoarelor și a tîrgului de pește din acele părți către marginea orașului. Planul lui Baumer, „podpolcovicul de ingineri” din trupele țariste staționate la București, primul „plan urbanistic general” al Capitalei, a fost aplicat și a funcționat. Era primul pas spre orașul de tip european, dintr-o călătorie nici astăzi încheiată. Dar despre acest din urmă Bauer, autorul de facto al modernizării orașului, nu se mai amintește nicăieri.

Toamna birocrăției

În toamna anului 1832, căminarul Costache Manu, șeful „secșii al doilea al Marii Dvornicii a trebilor din Lăuntru”, adică un fel de secretar de stat în Ministerul de Interne al Valahiei, a descoperit că se află mult în urmă cu aplicarea unei solicitări „de sus”. În iunie același an se stabilise prin adresa no. 416 ca toate „mădulariile Sfatului orășenesc, fieșcare pentru partea ce i se cuvine” să ia măsuri pentru „toate cît sînt neapărat trebuincioase” pentru a „îndeplini regularizația în păstrarea și trimiterea hîrtilor în deosebitele canțelarii”. Termenul-limită expirase: „Toate aceste lucrări trebuiesc isprăvite mai naintea lui 1 septembrie, epohă întru care se va pune în lucrare o revizie, spre a se pliroforisi despre întreaga bună orînduială ce ar fi așăzată în fieșcare canțelarie”. Deși nimeni „nu se pliroforisise” încă, adică nu se informase dacă „revizia” s-a petrecut sau nu, aceasta nu însemna că va mai întîrzia mult să o facă. Fusese o vară fierbinte, iar în aerul încrămenit sub arșiță al Bucureștilor un răgaz de o lună era cît unul de un ceas prin alte capete ale lumii, unde puterea își ordonase și exersase de ceva vreme mecanismele birocratice. La noi era mult timp în general – iar atunci, în particular, pînă după culesul poamelor din grădinile largi și bogate ale capitalei și pînă să fiarbă vinul. Dar nu mai mult.

Trezit deci probabil de vreo veste privind agitația autumnală a veliților boieri întorși de pe la moșii, căminarul Manu își scoase la rîndul lui din letargie subalternii, printr-o convocare fără drept de apel. Era oricum o zi de luni, 2 octombrie a anului 1832, cînd încep lucrurile a se așeza și planurile capătă contur.

Căminarul anunța: „Orînduit fiind prin porunca mării Dvornicii a se face revizie orînduelii cancelarii cînstitului Sfat orășenesc, grăbesc a vesti printr-aceasta ca binevoind să fie spre îngrijire a să afla la cancelariie toți lucrătorii mîine Marți, de la 9 ceasuri evropenești pînă la unul din zi”. Un răgaz generos. Dar ce atîta grabă? Șeful cancelariei Bucureștilor, Grigore Călinescu, om de modă veche pe care agitațiile mărimilor și termenele grăbite nu-l prea tulburau, știind și grijile oamenilor săi, își puse propria rezoluție pe adresa conului Costache: „Toți lucrătorii cancelarii să să afle mîine la 4 în lucru pe la mesele ce să află lucrînd”. Orele 4 „din zi”, adică 10 după cele „evropenești” și cu una mai tîrziu decît se ordonase – căci unde se întîrziase o lună, mai intra un ceas. Așa cum prevăzuse, „inspecția” a venit pe la ceasurile prînzului și, cum a venit, așa a și plecat, „căminarul Manu” arătîndu-se mulțumit, cel puțin față de cei controlați. Dar urma-rea a fost una neprevăzută: pe 20 octombrie, cu adresa no. 8052, cancelaria Sfatului a primit un regulament în 12 puncte, de la „Secsia al doilea din Marea Vornicie a trebilor din Lăuntru”. Manu scria: „Administrația țarilor, obștirea pravililor noroadelor și a bunelor întocmiri nesăvirșindu-să decît prin organul scrisului, cancelariile unde să scriu toate hîrțile – care pînă la o vreme aflîndu-să în țara noastră întru o stare foarte neîngrijată, prin întunerecul lucrărilor să înființa cotituri în care pururea să tînuia mulțime de avuzuri – nu mai pot fi lăsate întru acea vătămătoare neorînduială de mai înainte vreme”. Așa că prin noul regulament se dispune ca „fiesce cancelarie” să se despartă „în număr de mese, ocolite de scaune și cu cuviincioasele unelte de scris”; stolnacealnicul, adică „șeful de masă”, are un „pomojnic” (ajutor), „trebuinciosul număr de scriitori”. Limba rusă intra rapid în administrație și așa ar fi rămas, dacă românii n-ar fi avut un dram de noroc și țarul mai multe probleme la vremea aceea. Un „reghistrator” va trebui să „ție seama” de hîrțile „cîte intră și es”, numerotate în „reghistru”, cu dată și număr, cu iscălitura „pomojnicului” care le-a preluat, iar cînd se eliberează „cătrecine privescu, să ție condicuțe mici în care să

Însemnează numărul hîrtii și luna și ziua în care să dau, supt iscăliturile priimitorilor”. Toate „pricinile cîte izvodescu materie de lucrarea canțalarii trebuiesc deosebite în delă, cusute pă muchie”, iar „delele”, dosarele înscrise și numerotate pe cotor, se vor așeza în dulapuri, evidența lor fiind anume ținută într-un „catastih curat”. Datoriile „amploaiaților” sînt de a ține buna orînduială a lucrărilor și a nu întîrzia la serviciu; scriitorii să scrie citeț, pomojnicii să „ție reghistru mesii”, secretarul („stonacealnicul”) „să alcătuiască ciornile după duhul rezoluțiilor și să facă cuvenitele băgări de seamă”. La toate hîrțile, „după cetire cu loare aminte, șăful să scrie rezoluția supt al său condei”. Noile orînduieli trebuiau aplicate întocmai, „fiind și această ramură a canțalarii a înfățișa acum o adevărată pildă dă metodicească anerghie, de curățenie și de slujbă liniștită și cu osîrdie”, încheia căminarul Manu.

La cancelaria Sfatului Bucureștilor, Grigore Călinescu a citit cu luare-aminte Regulamentul; a mai revenit asupra ultimelor cuvinte, cele despre „curățenie” și „slujbă liniștită”. Apoi a scris, citeț, în marginea lui: „a se urma întocmai” și, după cum arătau instrucțiunile, l-a numerotat, a pus să fie legat într-un dosar și l-a închis în dulap.